

КУЛТУРА ПОЛИСА
УДК 2-9

МИЛЕНА МЕДИЋ

Кембриџ ИЛУСТРОВАНА ИСТОРИЈА РЕЛИГИЈЕ

Џон Боукер
Stylos, Нови Сад, 2006

Кембрицова Илустрована историја Религије представља укупни преглед историје светских религија од праисторије до данас. Познати академски стручњаци написали су текстове који су пропраћени раскошним илустрацијама. Фотографије су пажљиво изабране као допуна текстовима. Књига такође садржи пропратне коментаре и додатке. У књизи су прилозима стручњака описане религије: јудаизам, хришћанство, ислам, будизам, религије Кине и Јапана разнолике религије Индије које су обухваћене термином „хундуизам“; ту су и одељци о џаинизму, сикизму, заратустранству, о религији Грчке и Рима, Египта, Месопотамије, Аборицина, о шаинизму и о савременој религији каква је бахау.

Књига је подељена на четрнаест поглавља, а у сваком поглављу описана је једна од религија написана од стране једног академског стручњака. На крају књиге имамо опширну библиографију, детаљну хронологију сваког поглавља, компаративну хронологију која укључује најзначајније датуме за све религије, као и податке о појединим феноменима религије попут празника и календара.

У уводном делу књиге уредник Џон Боукер је сјајно описао историју раних религија. Не постоји друштво у којем религија није играла одређену улогу. Пошто не постоје писани документи, или натписи археолози могу једино да на посредан начин изводе закључке, они откривају остатке грађевина или најразличитије предмете а овде имамо приказе пећинске уметности, затим прилоге о Астецима и Мајама. Маје су биле један средњоамеричких народа и живели су на територији која данас покрива делове Гватемале, Белизеа, Хондураса, Мексика а на северу су им били суседи Астеци који су били потомци Мексика ратника, који су стигли са севера и око 1325, на острву Тексоко основали своју престоницу Тенохтитлан, затим имамо приказ Афричких религија, Афроамеричких религија, религија индијанаца, религије Океаније и Аборицина.

У другом делу који носи наслов „Индијске религије и традиција хундуизма” аутора Гевина Флада, почиње се описом цивилизација долином реке Инд, затим религије Аријанаца која се у Индији проширила у VI веку. Аутор даје опис индијске филозофије која има дугу традицију а различите културе развиле су своје поставке у односу на питања епистемологије и онтологије то јест питања која су се тичала проучавања ваљаности, доступности и обима знања као и на прве принципе природе бића. Различите филозофске школе означавале су се термином даршана „гледите” што је подразумевало критички поглед на свет иако су и други термини као што су „вада” или разговор такође били коришћени. Све ове школе цветале су од VII до XVI века.

Хиндуизам садржи огроман корпус свете књижевности. И док су већина њих данас на располагању у облику књиге, није одувек било тако, већ је хиндуистичко откривење преношено са једне на другу генерацију усменим путем, током хиљаду година. Та књижевност дели се на две категорије: текстови откривења (Веде) и оне чији је аутор човек. За хиндуизам карактеристично је мноштво богова, од великих божанстава хинду пантеона као што је Вишну до локалних богова и богиња.

Неки Индијци тврде да су сва та божанства тек видови једног божанског бића. Текст прате пропратне фотографије.

У трећем поглављу „Ѓаинизам” аутора Пола Дандаса (Pol Dandas) описано је шта је ѓаинизам, његове главне особине. Нас-

тао је у VII-VIII веку наше ере у долини реке Ганг подручја које покрива данашња индијска држава Бихар. Ђаина (прозападњачено као ђаин) одакле ђаинизам изводи своје име, јесте санскритска реч која описује следбенике свезнајућих учитеља званих ђина „победник”. Победа ових учитеља над страстима и обманама чула омогућила им је да постигну просветљење, а тиме и ослобођење из круга препорођавања, ослобађања које се описује као стање чистог блаженства знања и енергије.

У четвртог поглављу „Сикизам” аутора Елеонора Нејсбита (Eleonor Nesbit), описује се настанак религије у XV веку у Пенџабу (северна Индија), чији се следбеници (називају се Сики) означавају као гурмат (гуруово учење) или сикхи (следбеништво). Сикизам је заснован на религијском учењу десет духовних вођа. Да би се разумело учење гуруа неопходно је окренути се увидима садржаним у химнама гуруа Нанака (1469-1539), оснивача сикизма и девет гуруа који су дошли после њега. Све је то аутор сјајно описао кроз историју.

У петом поглављу „Будизам” имамо прилоге за „Индију и Југоисточну Азију”: Dejvid Gosling, за Тибет (Ejdrijen Ebots), Кина (Rodzer Korles), Јапан (Pol Ingram), Кореја (Jung Suk Pak), а ова група аутора приказује развој будистичког учења у појединим деловима света. Суштина будистичког учења садржана је у различитим описима Будиног просветљења, и у његовој првој проповеди коју је одржао групи хиндуистичких аскета. Ови догађаји представљају одлучујући раскид између будизма и хиндуистичке традиције. Будизам се касније развио у две главне струје: махајану и тераваду, оне ипак имају заједничко средиште које их чини различитом традицијом од хиндуистичког веровања. Аутори су сјајно приказали развој будизма кроз историју у Тибету, Кини, Јапану и Кореји.

У шестом поглављу „Кинеска религија” аутора Син Џунг Јао, описују се рана веровања Конфучија и његовог учења таоизам (тао – значи пут), моџизам настао из учења Мо Цеа (активан између 479-438 године пре нове ере), као једна од најутицајнијих школа током периода зараћених држава. Разноликост богова и богиња једна је од најупечатљивијих особина пучке религије у Кини.

У седмом поглављу „Корејска религија” аутора Џемс Хантли Грејсон (Dzejms Hantli Grejson), приказују се настанци корејске религије чији корени сежу дубоко у древну прошлост народа, често се означава као „шаинизам” што је нетачно. У XX веку корејски научници су сковали назив за њу, као што је „мусок” (шаманистички обичај) или мусок-куо (религија шаманистичких обичаја), али не постоји корејски назив којим би је сами следбеници ове традиције означили. Аутор наглашава значај хришћанства у Кини, као и ширење протестанизма.

У осмом поглављу „Јапанска религија” аутора Џеј Сакашита (Dzej Sakasita) приказују се почеци Јапанске религије још у древној историји Јапана (6000-300 године пре нове ере), а тек 1933 антрополог културе Ока Масао, сматра да се религија Јапана, његов језик друштвена култура развијају под утицајем пет основних културолошких компоненти: меленизијске, астрозијске, североисточно азијске, југоисточно азијске и алтајске. Овде имамо преглед древне историје Јапана, ширење будизма, путеве ходочашћа (путовања и посећивања светих места, храмова и олтара).

У деветом поглављу „Јудизам” аутора Џонатана Магона (Dzonatana Magona), јудаизам је представљен као једна од најстаријих религија на свету. Јевреји верују да је Бог пре 4000 година на планини Синај Мојсију дао десет заповести и Тору (закон), па је тако почела ова прва монотеистичка религија. Јудизам наглашава упражњавање вере више него само веровање. Оно што дефинише човекову религиозност јесте његов начин живота. Овде имамо приказ о пореклу хебрејског народа, затим устоличење првог краља Саула, затим Давида, изгнанство и ропство Јевреја, развој средњовековног и ренесансног јудаизма, значај хебрејског календара и хебрејске породице. Све ово је пропраћено сјајним фотографијама.

У десетом поглављу „Заратустра и Парси” аутора Џон Боукера, приказано је ко су Заратустранци и да они следе учење Заратустре, чије се име често транслитерује као „Зороастер”. О њему се не зна много, не зна се ни датум рођења и смрти. Његови следбеници тврде да је живео око 6000 године пре нове ере, због чега се именује првим пророком ове религије. Негде се каже да је

живео 66 године пре нове ере, неки да је живео 1200 године пре нове ере. Живео је највероватније на територији која данас чини североисточни Иран. У XV веку велики број Заратустранаца је пронашао уточиште у Индији, где су били познати под именом Парси „то јест људи из Парса”(Персије).

У једанаестом поглављу „Религије Медитерана” имамо описе религије класичне Грчке и Рима, Дејвида Боукера, древни Египат и Месопотамија Џона Боукера. Џон Боукер даје сјајан приказ прве религије класичне Грчке која ја цветала у златно доба Грчке грађанске државе-полиса, што је био приближно период између 800-300 године пре нове ере. Религија Рима током периода Републике (509 године пре нове ере – 333 нове ере) описана је доста добро, али ова религија била је разуђен феномен да је немогуће утврдити када и како је настала. Религијски развој је подпомогнут и адаптацијом Грчког Пантеона.

Религија древног Египта везана је за Египат на Нилу. Древна Египатска химна каже „Слава теби о моћни Нилу, што земљом јуриш и Египту живот дарујеш”. Веровања у Египту заснивала су се на бесмртности, а вера у бесмртност обновљена је изналажењем поступка мумификације током III миленијума пре нове ере.

Месопотамија (ова реч на Грчком значи између две реке), лежи између река Тигар и Еуфрат. Овде је био дом многих древних цивилизација, а најзначајнији народи Месопотамије били су: Сумери и Вавилонци са југа, Асирци са севера, а у 6 веку пре нове ере и Персијанци са истока. Овде је дат кратак преглед историје Грчке, Рима, Египта и Месопотамије.

У дванаестом поглављу „Хришћанство” аутора Дејвида Едвардса написан је сјајан опис настанка Хришћанства, затим говори о Исусу, побожном Јевреју из столарске породице који је детињство провео у Назарету (на северу данашњег Израела). Христове речи до нас стижу преко хришћана, који су живели у I веку. Сва четири јеванђеља акцентују Христову смрт и васкрсење, али укључују и његову поруку, као и објашњење зашто је умро на крсту да би на крају постао победник.

У оквиру поглавља о „Хришћанству” приказан је настанак религије Нордијаца, која почиње са скандинавским бронзаним добом (око 1600 – 450 године пре нове ере) због тога што најста-

рије фигурице богова и богиње датирају из тог времена. Од 450 све до периода од III до VI века нове ере дошло је до миграција када су Келти и Германи у Скандинавију донели нове верске култове и симболе. Паганство је проживело период од неколико векова у Скандинавији током ере Викинга. Овде имамо опис Викиншке религије, појаве Мартина Лутера, протестантизма, калдинизма, нове протестанте – анабатисте, бабтисте, еванђелистички покрет.

У тринаестом поглављу „Ислам” Пенелопе Џонстон као кључни елемент ове религије представља „преданост”(арапски корен С-Л-М) Једином Богу створитељу Алаху и из овог корена развиле су се речи ислам – што испрва није означавало посебну религију и муслиман онај који је предан вери.

Куран, цењен је као божије слово а постао је стандардан модел писаног и говорног арапског језика. Он представља извориште теологије, законодавства, односа, правила опхођења у трговачким и личним односима и у свакодневним животима. Он произилази из Мухамедове проповеди а сама његова реч значи проповед. Описују га као „савет” јер је људима дато да следе прави пут. Аутор описује кроз историју династије Умајада и Абасида, њихову културу, веровање, исламску науку и веровање у средњем веку, затим ширење ислама у Африку, Азију, Индију, значајцамија за арапски свет.

Последње четрнаесто поглавље носи назив „Нове религије” Џон Боукера, где је аутор описао нове религије као паганизам и вика која тврде да оживљавају рана веровања у пракси који су већ годинама под велом заборава. Оне се јављају у Јапану као соко – гакаи, конкокио, омотокио и Индију (кришна), појава сајентолошке цркве, мормонске цркве.

Уз све похвале издавачу на преводу ове изврсне књиге, ова књига је користан приручник подједнако намењена професорима, студентима религије као и обичном читаоцу.